

Мілітарні нагороди Збройних Сил України

Видання представляє новітню систему відомчих заохочувальних відзнак Міністерства оборони України та Головнокомандувача Збройних сил України.

Відродження українських нагород різних історичних періодів української державності у новітній нагородній системі, розвиток традиційних ідейних основ військової символіки свідчить про рішуче повернення до першоджерел української фалеристики.

Військові нагороди різних історичних формацій української державності стали основою новітньої нагородної системи. Захоплення історичним минулим відкриває шлях до нових ідейно-теоретичних та образотворчих підходів формування відзнак, пов'язаних із бойовою діяльністю військ, конкретним видом військової звитяги.

Для широкого кола читачів, військовослужбовців та студентів закладів вищої освіти спеціальностей 022 Дизайн, 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, 032 Історія та археологія, 034 Культурологія.

ДО ЧИТАЧА ВИДАННЯ «МІЛІТАРНІ НАГОРОДИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ»

Українська фалеристика попри короткий час свого розвитку в умовах незалежної держави стала предметом пильної уваги як науковців, так і політиків, адже за допомогою символів відображає ціннісні орієнтири суспільного розвитку та процес становлення військової організації держави.

Україна тривалий час своєї новітньої історії веде непримиренну боротьбу за державний суверенітет і територіальну цілісність країни, за волю та свободу українського народу й кожного громадянина, протистоїть імперській агресії російської федерації.

Війна спонукала демократичний світ до створення міжнародної коаліції з підтримки України в досягненні миру, а український соціум – до переосмислення власного історичного досвіду, до пошуку джерел національної мілітарної ідентичності як основи стійкості та міцності суспільства. У цьому контексті фалеристика постає моральною основою українського коду, знаковою системою, що утверджує верховенство духу справедливості та мужності.

Воїни Збройних сил України торують тернистий шлях до бажаної і важливої Перемоги крізь вогонь і смерть, втрати та сподівання для того, щоб мати власну незалежну державу. На їх плечах тримаються всі надії українців бути вільним народом. Нагороди – це відзначення героїчного шляху воїна-переможця, захисника добра, вольностей і справедливого демократичного миру.

У пропонованому виданні представлено нагороди Збройних сил України, виплекані війною, які наслідують столітні фалеристичні традиції українських визвольних армій. Майстерність у командуванні військами, героїзм під час бойових дій та успіхи у виконанні бойових завдань, вагомий особистий внесок у справу підтримки високого рівня бойової спроможності військ, високі показники у бойовій підготовці, зразкове виконання військового обов'язку, любов до Батьківщини, незламність духу та збереження життя бойових побратимів – основні професійні критерії відзначення воїнів.

З огляду на війну в Україні, що розпочалася у 2014 році, фалеристика Міністерства оборони України була композиційно та ідейно видозмінена. Заохочувальні відомчі відзнаки Міністерства оборони України є вищою

формою відзначення військовослужбовців та громадян за видатні заслуги у захисті Вітчизни, охороні конституційних прав і свобод людини, державному військовому будівництві, волонтерстві та громадській діяльності, а також за інші заслуги перед Україною та її народом.

Українська фалеристика у своєму розвитку спирається на сталу історичну державницьку традицію. Скіфський меч, князівські знаки Давньої Русі та Великого князівства Литовського, козацький хрест Запорозької Січі, державний герб Української Народної Республіки становлять символічну основу відзнак. У символіці нагород відображено історичний поступ і духовне багатство українського народу, що є орієнтиром для нинішнього покоління невпинно прагнути свободи й незалежності.

Пропоноване видання представляє новітню символіку українських нагород. Допитливий і зацікавлений читач у книзі віднайде слова шани й поваги до воїна, який жертовно відстоює самотійність української держави та захищає загальнолюдські цінності вільного світу.

Шануймо наших захисників!

Віктор КАРПОВ,
голова правління
Українського інституту воєнної історії

TO THE READER OF THE PUBLICATION “MILITARY AWARDS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE”

Despite the short time of its development in the independent state, Ukrainian phaleristics has become the subject of considerable attention of both scientists and politicians, as it reflects the state's value guidelines of social development and the process of formation of the military organization through symbols.

For a large portion of its recent history, Ukraine has been fighting the uncompromising war for state sovereignty and territorial integrity of the country, for the will and freedom of the Ukrainian people and every citizen, a war against unprovoked aggression of the Russian Federation.

The war has prompted the democratic world to create an international coalition to support Ukraine in achieving peace, and Ukrainian society to rethink its own historical experience, to search for the origins of national military identity as the basis of stability and strength of society. In this context, phaleristics appears as the moral basis of the Ukrainian code, a symbolic system that affirms the supremacy of the spirit of justice and courage.

Soldiers of the Armed Forces of Ukraine walk the thorny path towards the desired and important Victory through fire and death, losses and hopes in order to have their own independent state. All the hopes of Ukrainians to be a free people rest on their shoulders. The awards are a celebration of their heroic journey as warriors – the winners and defenders of good, freedom and of the democratic peace.

In this publication, the awards, cultivated by war, of the Armed Forces of Ukraine are presented, imitating the centuries-old phaleristic traditions of the liberation armies of Ukraine. The skill of commanding troops, the heroism during hostilities and the success in the combat tasks performance, the significant personal contribution to the high level of combat capability of the troops maintenance, the high results in combat training, the exemplary performance of military duty, love for the Motherland, indomitable spirit and preservation the lives of comrades-in-arms are the main professional criteria for honoring soldiers.

Considering the war in Ukraine, which had begun in 2014, the phaleristics of the Ministry of Defense of Ukraine has been visually and ideologically changed. The encouraging departmental awards of the Ministry of Defense of Ukraine are the highest form of honoring servicemen and citizens for outstanding services for

the defense of the Motherland, protection of constitutional rights and freedoms of a person, state military construction, volunteering and public activities, as well as for other services to Ukraine and its people.

The symbolism of the awards reflects the historical progress and spiritual wealth of the Ukrainian people, and this symbolism was passed down from generation to generation as a guide in the original aspiration to independence. The Scythian sword, the princely insignia of Ancient Rus and the Grand Duchy of Lithuania, the Cossack cross of Zaporizhzhya Sich, the state coat of arms of the Ukrainian People's Republic make up the symbolic basis of the awards. The development of Ukrainian phaleristics studies showed that it rests on a solid historical state tradition.

The newest symbol of Ukrainian awards is represented by the attention of the reader of the publication. In the publication, the inquisitive and curious reader will find words of honor and respect for the Ukrainian soldier who selflessly defends the independence of his own state and protects the freedom of the free world.

We honor our defenders!

Viktor KARPOV,
Chairman of the Board
of the Ukrainian Institute of Military History

ВСТУП

У священних залах історії, де розповіді про доблесть і шляхетність відлунюють у часі, фалеристика постає як беззаперечне свідчення незламності духу націй. Ознайомлення з українською військовою фалеристикою дасть змогу усвідомити багатство культури, яка процвітала століттями, залишаючи відбиток у геральдиці та військових традиціях.

Ця книга про мілітарні нагороди Збройних сил України дасть можливість дізнатися про бойові відзнаки героїв і захисників України. Ці символічні емблеми, ретельно виготовлені та наповнені історичним сенсом, є свідченням історії боротьби, тріумфів і непохитної стійкості української нації.

Війна часом об'єднує. Так, ніколи не зустрічаючись особисто, автори цього видання, як історики, так і професори: один українець, інший португалець (хоча пов'язаний різними зв'язками з Україною), – почали своє листування та обговорили план спільної роботи на початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну у 2022 році.

Український колега – автор багатьох праць про фалеристику, тож отримав пропозицію від мене – португальського науковця – поглибити та розширити свою діяльність. Нас поєднав інтерес до історії військових нагород, зокрема Збройних сил України – і ми склали план нашої спільної роботи.

Важливість воєнної справи в Україні, посилена російським повномасштабним вторгненням 2022 року, спричинила на фалеристичному рівні справжню революцію. На нашу думку, про це важливо говорити особливо сьогодні, коли Україна на вустах в усього світу як країна, що виборює своє право на існування. Ця фалеристична революція є продовженням багаті традиції, яка розпочалася в період першої незалежності України на початку ХХ століття та із посиленням загарбницької війни набула розвитку у зв'язку з потребою у винагородах на різних рівнях.

Читачі зможуть переконатися, що книга представляє унікальний фалеристичний досвід останніх часів, який слід передати майбутнім поколінням як данину шани та вдячності славетним бійцям Збройних сил України, які захищають цілісність своєї країни у війні – явищем, що світ вважав вимерлим і похованим у підручниках історії, яке, проте, російська агресія зробила знову реальністю.

Отже, два аспекти: фалеристичне багатство українських військових нагород і данина їм Збройним силам – об'єднали двох колег з протилежних кінців Європи.

Прибутки від цього видання будуть спрямовані українським Збройним силам, які під час війни чи після перемоги потребуватимуть навчання, щоб стримувати імперські наміри агресивного сусіда, який ніколи не був задоволений відокремленням і незалежністю України.

Будьте зачаровані палітрою кольорів, форм і символів, які відбивають суть української ідентичності. Нехай сторінки цієї книжки стануть воротами у світ, у якому вшановують мужність, жертвовність й увічнюють душу нації через вікові традиції української фалеристики.

Це не просто дослідження металу та стрічки: вона про тих, хто отримав ці відзнаки, про жертвовність, хоробрість і непохитну відданість, які визначають одержувачів престижних нагород України. Видання «Мілітарні нагороди Збройних сил України» стане вичерпним довідником як для науковців, колекціонерів, так і для ентузіастів, що прагнуть зберегти історичну спадщину.

Щиро захоплений українською історією, я прагну продемонструвати багатство й глибину української фалеристики. Моя роль як автора передмови, а також як співавтора цієї книги не є формальною: вона полягає в бажанні поділитися багатою історією української фалеристики із широкою аудиторією. Це можливість поєднати минуле й сьогодення від Португалії до України, запрошення читачів пізнати глибоку культурну спадщину, закладену в українській фалеристиці.

Умберто Нуну де Олівейра,
президент Академії фалеристики Португалії

INTRODUCTION

In the hallowed halls of history, where tales of valor and noble pursuits echo through time, phaleristics stands as a captivating testament to the indomitable spirit of nations. As we embark on a journey through the world of Ukrainian military Phaleristics, we find ourselves enveloped in the rich tapestry of a culture that has thrived for centuries, leaving an indelible mark on the annals of heraldry and military traditions.

This book on the “Military Awards of the Armed Forces of Ukraine” invites you to delve into the captivating realm of military medals that have adorned the chests of Ukraine's heroes and defenders, during this past two long years. These symbolic emblems, meticulously crafted and steeped in historical significance, tell a profound history of the nation's struggles, triumphs, and unwavering resilience.

Sometimes war also unites. A seemingly strange proposition that in this case is absolutely true. Never having met in person, the authors, both historians and professors, one Ukrainian, the other Portuguese (though with various connections to Ukraine), began their correspondence and discussed the plan for this work early in the course of the Russian Federation's war of invasion of Ukraine that began in 2022.

Having published a previous work on the subject, the Ukrainian colleague was challenged by its Portuguese colleague to revise, update and expand his work. Our passion united us to the universe of the Armed Forces, to Phaleristics and, certainly, to Ukraine. Starting from such solid premises, it was easy to establish the plan for this work.

The growing importance of the military world in Ukraine, strongly driven by the Russian invasion of 2022, has translated, on the phaleristic level, into a true revolution. The authors could not fail to make it known at a time when, for the most unfortunate reasons, Ukraine has become a daily presence in homes all over the world.

This phaleristic revolution, the continuation of a rich tradition which started with the first Ukrainian independence at the beginning of the 20th century, has been finding, with the continuation of the war of aggression, a fertile field of evolution, like a laboratory, which has been adapting itself to the needs of reward felt at various levels.

As readers will be able to see throughout the book, it is a truly unique phaleristic experience in recent times, characterised by a richness that should

be transmitted to future generations, as a tribute of homage and gratitude to the glorious combatants of the Ukrainian Armed Forces, in this war to defend the integrity of their Nation's borders. A type of war that many heralds thought extinct and buried in the history books, but that the Russian aggression has brought to everyday life.

It is, therefore, on the basis of these two elements: the phaleristic wealth of Ukrainian military decorations and the tribute to its Armed Forces, the *raison d'être* of this work that brings together two colleagues from the opposite ends of Europe that new technologies have brought together to produce it.

The profits from this edition, if any, will go to the Ukrainian Armed Forces which, in war or after victory, will need training to enable them to counterbalance the imperialist intentions of a neighbour who has never been satisfied with the separation and independence of the Ukraine.

Prepare to be captivated by the dazzling array of colors, shapes, and symbols that encapsulate the essence of Ukrainian identity. Let the pages of this book be a gateway to a world where courage is commemorated, sacrifice is honored, and the soul of a nation is immortalized through the time-honored tradition of Ukrainian Phaleristics.

This journey goes beyond the mere examination of metal and ribbon; it delves into the hearts and minds of those who earned these distinctions, shedding light on the sacrifice, bravery, and unwavering loyalty that define the recipients of Ukraine's prestigious decorations. Through a passion for preserving historical legacy, "Military Awards of the Armed Forces of Ukraine" aims to be a comprehensive guide for scholars, collectors, and enthusiasts alike.

My commitment to this project stems from a profound passion for Ukrainian history, cultural preservation, and a dedication to showcasing the intricate beauty of the Flourishing Ukrainian phaleristics.

In sum, my role as author of the foreword, as well as one of the author's of this book, is not just a formal writer of an introduction but a genuine expression of my commitment to sharing the captivating story of Ukrainian phaleristics with a diverse audience. It is an opportunity to bridge the past and the present, Portugal to Ukraine, inviting readers to explore, appreciate, and connect with the profound cultural heritage embedded in Ukrainian Phaleristics.

Humberto Nuno de Oliveira,
Portugal's Phaleristic Academy President

НОВА ФАЛЕРИСТИКА УКРАЇНИ. НАГОРОДИ, ОБПАЛЕНІ ВІЙНОЮ

Вирішальним чинником у питанні заснування військових відомчих заохочувальних відзнак стало заснування у 1995 році перших державних нагород. У розвиток цього 18 листопада 1996 року був підписаний Указ Президента України, за яким міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади було надано право встановлювати відзнаки для заохочування працівників за значні трудові досягнення у відповідній галузі чи сфері діяльності.

На підставі цього законодавчого акту Міністр оборони України підписав наказ «Про заохочувальні відзнаки Міністерства оборони України» від 2 грудня 1996 року № 370. Цим наказом затверджені Положення про заохочувальні відзнаки взагалі та окремо положення про відзнаки «Доблесть і честь», «Ветеран військової служби», пам'ятний знак «5 років Збройним силам України», а також їхні описи. Таким чином було започатковано процес становлення системи військових відзнак Збройних сил України. У розвиток цієї системи відзнак наказом Міністра оборони України від 4 вересня 2001 року № 310 встановлено медаль «10 років Збройним силам України», а у 2003 році засновано заохочувальні відзнаки Міністерства оборони України «Знак пошани» та медаль «За миротворчу діяльність». 12 вересня 2005 року засновано заохочувальні відзнаки Міністерства оборони України: медалі «За зразкову службу у Збройних силах України», «За особисті досягнення», «За сприяння Збройним силам України» і «За сумлінну службу». Рішення про встановлення заохочувальної відзнаки військового відомства медалі «15 років Збройним Силам України» було прийнято від 6 квітня 2006 року № 174.

Впровадження цих відзнак знаменувало завершення роботи з опрацювання системи заохочувальних відзнак Міністерства оборони України. Подальший її розвиток відбувся у 2008 році, коли наказами Міністра оборони України від 21 травня 2008 року № 218 і 219 встановлено заохочувальні відзнаки Міністерства оборони «За розвиток військового співробітництва» та «За зміцнення обороноздатності».

Отже, створення системи заохочувальних відзнак Міністерства оборони України проходило в умовах формування державної нагородної системи та прямо залежало від стану справ у нагородній справі України в цілому. Нагородна система військового відомства має функціональну спрямованість

та прикладний характер. В основу символіки нагород покладено принцип історичної спадковості кращих традицій українських військових формувань періоду Запорозького козацтва та Визвольних змагань початку ХХ ст.

Фалеристика, для української історичної науки відносно до новітнього періоду, є молодю науковою дисципліною, розвиток якої характеризується швидким збільшенням кількості нових дослідницьких проєктів, конференцій та публікацій, але яка ще має вирішити проблему визначення і пояснення предмета та меж своєї власної області знань. Розвиток традиційних ідейних підходів української фалеристики в новітніх умовах історичного процесу є предметом наукового студювання.

Вчені надають широке визначення фалеристики, що не обмежується лише дослідженням фалеронімів, але також включає історію вшанування цивілізаціями найбільш гідних представників суспільства. Утвердженню фалеристики, у якості наукового інтересу українських дослідників, сприяла публікація тритомного академічного видання, присвяченого історії нагород України. Таким чином, завдячуючи системним старанням науковців, усталився погляд на нагороди як на важливий атрибут держави, одну із найголовніших складників її незалежності й суверенітету, опрацьовано методологічні засади дослідження проблем військової символіки, визначено її місце у структурі військово-історичної науки.

Аналіз процесу створення державних відзнак для військовиків, відомчих заохочувальних відзнак України доводить, що в Україні створено систему державних та відомчих нагород, що базується на досягненнях української школи фалеристики. Українська фалеристична традиція була закладена у часи Визвольних змагань 1917–1921 рр., а отримала розвиток в еміграції. Цей період розвитку насамперед відображений у працях емігрантських дослідників: О. Городиського, М. Битинського та їх послідовників в Україні – К. Гломозди, О. Круковського, С. Пахолко, В. Вороніна, В. Карпова.

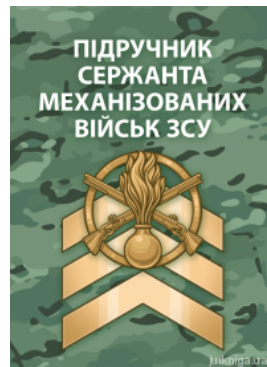
Утвердження української школи фалеристики відбувається завдяки системним старанням науковців. Зазначимо, що вивчення проблеми відомчих заохочувальних відзнак військових формувань України відбувається у загальному річищі наукового студювання процесу становлення та розвитку воєнної організації держави та державної символіки. Генезу державних нагород України досліджує Микола Чмир. Історичним витокам української військової символіки загалом та відомчим нагородам присвячені праці автора статті.

Дослідниця українського однострою Тетяна Юрова звертає увагу на важливість військової символіки, до складу якої відносить і нагороди, у мистецтві українського військового костюма та створенні його художньо-образного змісту. До проблем військової символіки у аспекті наукової символіки

Книги, які можуть вас зацікавити

Психологічна підготовка військовослужбовців ЗСУ до перебування в умовах різкої зміни бойової обстановки та умов примусової ізоляції. Методичні...

Підручник сержанта механізованих військ Збройних Сил України

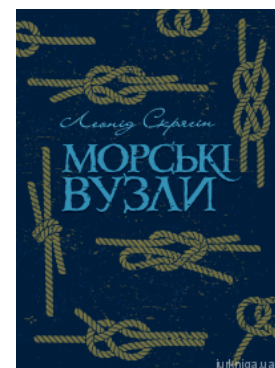
Виживання. Офіційний посібник армії США

Фортифікація та маскування

Військові нагороди України, як складова нагородної системи та фалеристики країни

Морські вузли

Перейти до галузі права
Військове право

[Перейти на сайт →](#)